

TEZĂUR LITURGIC
17 NOIEMBRIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIAȚA
SF. IERARH
GRIGORIE
TAUMATURGUL,
EPISCOPUL
NEOCEZAREEI
PONTULUI

BELGRAD, 1977

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

17. НОВЕМБАР ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ЧУДОТВОРЦА, епископа Неокесаријског

СВЕТИ Григорије родио се у славном и великом граду Неокесарији^[1] од родитеља незнабожаца, но знатних и богатих. У младим годинама Григорије изгуби родитеље. Одавши се изучавању јелинске мудрости,^[2] он поче изучавати и најсавршенију мудрост која се састоји у познању Јединог Истинитог Бога: од твари он се учаше познавању Творца, и стараше се да угоди Творцу незлобивошћу и целомудреним животом. Упознавши се са учењем светог Еванђеља, он одмах постаде ученик његов, и примивши крштење он се труђаше да живи по заповестима Христовим: у чистоти и нестицању, одрече се од свеколике сујете света, богатстава, гордости, славе и времених наслада. Одбацивши далеко од себе угађање телу, Григорије живљаше у великом уздржању и умртвљавању себе, и чуваше чистоту девствености тако строго, да он у току

целог живота свог, од утробе матере па до блажене кончине своје, не познаде телесни грех и сачува себе потпуно од оскврњења, да би угодио Јединоме Чистоме и Безгрешноме, од Пречисте Дјеве рођеноме Христу Богу.

Предавши се Њему од младости, он Његовом помоћу напредоваше из силе у силу и из врлине у врлину, и прохођаше пут живота беспрекорно. Тога ради га љубљаше Бог и добри људи а ненавиђаху зли.

За време школовања у Алксандрији, млади Григорије изучаваше философију и лекарску науку са многим младићима који су се из свих земаља стицали тамо ради школовања.[3] Григорија омрзнуше његови вршњаци због његовог целомудреног и непорочног живота. Јер они неуздржљиви и поробљени страстима, живљаху нечисто одлазећи у куће блудница, као што беше обичај код незнабожачких младића. Међутим свети Григорије, као хришћански младић, клоњаше се таквог пагубног пута, избегаваше нечистоту и ненавиђаше безакоње; као крин усред трња, тако он својом чистотом светљаше усред нечистих. Многима беше познато његово чисто и беспрекорно живљење, и зато га многи угледни философи и грађани веома поштоваху и слављаху. Вршњаци пак његови, не могући

гледати таквога младића који својим уздржањем и чистотом превазилажаше не само младе него и старе, решише да прошире о њему рђав глас међу људима, како и он тобож живи нечисто као и остали, те да на тај начин помраче ону добру славу коју је он оправдано уживао код људи. У том циљу они наговорише неку блудницу да она оклевета и пронесе рђав глас о невином и чиста срцем младићу. И једном, када свети младић Григорије стајаше на јавном месту и вођаше разговор са уваженим философима и највиђенијим учитељима, блудница, наговорена од његових вршњака, приступи к њему бестидно тражећи од њега дужну плату за учињени тобож са њом телесни грех. Чувши то, сви се присутни зачудише: и једни се саблазнише сматрајући да је то истина, „ а други не повероваше речима блуднице знајући да је Григорије чист и целомудрен, и одгоњаху бестидницу. Но она громко вичући досађиваше светоме младићу да јој плати за извршено блудочинство. А свети Григорије, – о! какав га стид обузе када чу где му у присуству толиких угледних људи јавна блудница упућује такве бестидне и прекорне речи. Он поцрвене у лицу као чиста девојка. Међутим, незлобив и кротак, он не рече блудници ништа осорно, нити показа икакав гњев, нити се стаде правдати, нити позивати на

сведоке своје невиности, него кротко рече једном пријатељу свом: Дај јој брзо колико тражи, да нас остави на миру и да нам више не досађује!

Пријатељ јој одмах даде колико је она хтела, откупљујући невиног Григорија од стида. Но Бог, верни на небу сведок, обелодани ту неправду на следећи начин. Он допусти духа нечистога к бестидној и лажљивој блудници, и када она прими у руке неправедну награду, она тог часа прими и љуту казну: јер бес нападе на њу и поче је мучити пред свима; блудница паде на земљу, запомагаше страшним гласом, дрхташе целим телом, шкргуташе зубима и бацајући пену кочаше се, те се сви присутни испунише великог страха и ужаса видећи тако брзу и љуту одмазду за невиног младића. И не престаде бес мучити је све док свети Григорије не сатвори за њу усрдну молитву к Богу и тиме одагна од ње беса. Такав би почетак чудеса младога Григорија, чијој се светости дивљаху и старци.

Григорије имађаше благоразумног и добродушног пријатеља, по имену Фирмијана, родом из Кападокије. Фирмијану Григорије откри свету тајну срца свога: да жели оставити све и служити јединоме Богу. Но Григорије нађе да и Фирмијан има ту исту мисао и жели да иде са њим тим истим путем. И они се договорише:

обојица оставише световну философију, напустише незнабожачка училишта и одоше да се уче хришћанској мудрости и тајнама Светога Писма. У то време међу хришћанима и хришћанским учитељима се слављаше знаменити Ориген.[4] Дошавши к њему са својим пријатељем Фирмијаном, свети Григорије се стаде учити у њега; и проведши код њега доста времена, врати се у своју постојбину Неокесарију. Грађани Неокесаријски и сви познаници његови, видећи велику мудрост његову, жељаху да он заузме угледно место међу њима: да им буде судија и градоначелник. Али Григорије, бежећи од гордости, и штуре славе људске, и свих многобројних мрежа којима враг упетљава свет, остави свој завичајни град, и настанивши се у пустињи усамљен живљаше јединоме Богу – у каквим подвизима и трудовима, то зна само Онај који је створио срца наша и зна сва дела наша (Пс. 32, 15). Када свети Григорије живљаше у пустињи и упражњаваше се у богоразмишљању, дознаде за њега блажени Федим, епископ Кападокијског града Амасије,[5] и зажеље да га изведе из пустиње на служење Цркви Христовој, да га постави за епископа и учитеља: јер он провиђаше у њему благодат Божију, да ће бити велики стуб Цркве и тврђава вере. Но и свети

Григорије имађаше дар прозорљивости, и сазнавши да епископ хоће да га узме из пустиње на служење Цркви, кријаше се од њега сматрајући себе недостојним такога чина, и прелажаше у пустињи с места на место, да га не би пронашли. Блажени Федим га приљезно тражаше, и к себи из пустиње молбом призиваше. Али пошто не могаде пустињељупца одвојити од пустиње и у град Амасију довести ради хиротоније, он учини чудну и необичну ствар. Кретан Духом Светим и распаљиван ревношћу за свету Цркву, њега не поколеба то што Григорије не дође к њему и што је растојање између њих не мало, три дана хода од града Амасије до пустиње у којој живљаше Григорије. Не обраћајући пажњу на толико растојање између њих, епископ Федим посвети Григорија за епископа Неокесаријске цркве, иако се Григорије налазио далеко од њега. Погледавши к Богу, он рече: „Свезнајући и свемогући Боже, погледај у овај час на мене и на Григорија, и изврши посвећење благодаћу Својом“.

И тако блажени Федим хиротониса Григорија, иако не беше дошао тамо. О томе сведочи свети Григорије Ниски, описујући житије овог светитеља.^[6] То потврђује и Канон у Минеју, где се у петој песми говори о томе овако: Божји предстатељ Федим распаљиван ревношћу

помаза те одсутна, оче, уздајући се побожно у Бога који зна све и сва, и надајући се у чесно живљење твоје, богоглагољиви Григорије.[7]

Тако блажени Федим изврши необично посвећење Григорија, и свети Григорије, мада против своје воље, послуша те прими црквену управу: јер како се он могао противити вољи Господњој? Пре свега он прибеже молитви просећи помоћ с неба на такво дело.

У то време поче се ширити јерес Савелија Самосатског и Павла Самосатског.[8] Та јерес изазва недоумицу код светог Григорија и он се усрдно мољаше Богу и Божјој Матери да му открије истиниту веру. И једне ноћи, када се он са нарочитом усрдношћу мољаше о томе, њему се јави пречиста Дјева Марија, сијајући као сунце, са светим Јованом Богословом, обученим у архијерејско одјејање. Показујући руком својом на Григорија, Пречиста нареди Јовану Богослову да га научи тајни Свете Тројице. И по наређењу Божје Матере свети Григорије би научен од светог Јована Богослова, за кратко време, великим Божјим тајнама, и поцрпе Божанствено знање из неисцрпиве дубине премудрости. Речи откривења, речене Јованом Богословом, беху ове:

„Један је Бог, Отац Логоса Живога, Премудрости Ипостасне, Силе и Обличја Вечнога, Савршени

Родитељ Савршенога, Отац Сина Јединороднога. Један је Господ, Једини од Јединога, Бог од Бога, Изображење и Слика Божанства (εικων της θεοτητος), Логос делатни, Премудрост која обухвата састав свега постојећег (των όλων), и Стваралачка Сила свеколике твари (της оλης κτισεως), Истинити Син Истинитога Оца: Невидљиви Невидљивога, Нетрулежни Нетрулежнога (αφθαρτος αφθαρτου), Бесмртни Бесмртнога, Вечни Вечнога. Један је Дух Свети који има биће од Оца и јављен је људима преко Сина, Савршена Слика Савршенога Сина εικων του Υιου, τελιου τελεια, Живот, Узрок свега живога ζωντων αιτια, Свети Извор, Светиња која даје освећење; у Њему обелодањује Себе Бог Отац који је над свим и у свему (ο επι παντων και εν πασι) и Бог Син који је кроза све (ο δια παντων). Тројица Савршена, која се славом, вечношћу и Царством не раздељује, нити отуђује. У Тројице дакле нити је што створено или робовско^[9] нити придодато као да раније није постојало него је доцније придошло: јер нити кад Син недостајаше Оцу, нити Сину Дух, нити порасте Јединица у Двојицу, и Двојица у Тројицу, него је непроменљива и неизменљива вечито иста Тројица“.

После овог виђења свети Григорије записа својом руком речи, речене му светим Јованом

Богословом, и тај је рукопис његов био чуван много година у Неокесаријској цркви.[10] После тога свети Григорије крену у Неокесарију. Тада сва Неокесарија бејаше у тами идолопоклонства, и мноштво идола и храмова идолских бејаше у том граду. Сваког дана се идолима приношаху многе жртве, те сав ваздух беше испуњен смрада који излажаше од кланих и спаљиваних на жртву животиња И у тако многољудном граду бејаше свега 17. хришћана. Када дакле свети Григорије путоваше из своје пустиње у Неокесарију, њему се догоди да на путу пролажаше поред једном идолског храма. Но како већ беше пала ноћ и спремаше се јака киша, светитељ би приморан да са својим сапутницима сврати у тај идолски храм и преноћи у њему. У храму том беше много идола; у њима живљаху демони, који се отворено јављаху својим жрецима и разговараху с њима. Свети пак Григорије, проводећи ноћ у том идолишту, вршаше своје поноћне и јутарње молитве и песмопјеније, и крсним знаком закрштаваше ваздух, оскврнављен демонским жртвама. Уплашивши се крсног знака и светих молитава Григоријевих, демони оставише свој храм и побегоше. А када свану, свети Григорије са пријатељима својим настави пут. Идолски пак жрец, по обичају свом, уђе у храм са

.намером да демонима принесе жртву; али не нађе демоне пошто беху побегли. Не јављаху му се демони и онда када им он стаде приносити жртве, – као што су се раније обично јављали: и жрец беше у недоумици због чега су богови његови напустили свој храм. И он их много мољаше да се опет врате на своје место, а они издалека викаху: Не можемо ми ући тамо где је прошле ноћи био странац, који је ишао из пустиње у Неокесарију.

Чувши то жрец похита за Григоријем, сустиже га, и зауставивши га стаде љутито викати на њега што се он, хришћанин, дрзнуо ући у храм богова њихових, те због њега богови омрзнуше то место и отидоше. Прећаше он светом Григорију и царским судом, намеран да га одмах силом одведе к мучитељима. А свети Григорије, кротким и мудрим речима стишавајући гњев жречев, најзад рече: Такав је Бог мој: Он и демонима наређује и мени даје силу над њима, те ме они и против своје воље слушају. – Чувши то жрец се стиша од гњева, и мољаше светитеља да нареди боговима њиховим да се врате у свој храм. Светитељ истрже из своје књижице мали лист хартије, и написа на њему ове речи: „Григорије Сатани: ући опет у храм!“ – И даде овај листић жрецу, наређујући му да га положи на олтар поганих богова својих.

И тог часа се вратише демони у храм, и разговараху са жрецом као и раније. Поражен тиме, жрец се дивљаше таквој божанској сили светог Григорија, помоћу које он речју наређује демонима и они га слушају. Жрец онда поново потрча за светим Григоријем, сустиже га док овај још не беше стигао до града, и упита га, откуда има такву силу, да га се незнабожачки богови боје и слушају његова наређења. Свети Григорије, видећи да је срце жречево пријемчиво за веру, поче му говорити о Једином Истинитом Богу који је речју створио све и сва; и казиваше му тајну свете вере. Док они тако разговараху идући путем, жрец стаде молити светог Григорија, да му у потврду истинитости своје вере покаже неко чудо. Утом они угледаше један огроман камен, који никаква видљива сила није могла помакнути с места: томе камену Григорије нареди именом Исуса Христа да се покрене са свога места; и камен се покрену и пређе на друго место, куда је желео жрец. Од овог преславног чуда страх обузе жреца, и он исповеди: „Један је истинити и свемоћни Бог, Бог проповедан Григоријем, и нема другога осим Њега“. – И одмах верова у Њега. И врло брзо разгласи он свуда о овом догађају, те народ у Неокесарији сазнаде о чудесима Григоријевим и о његовој власти над демонима пре но што сам

Григорије дође тамо.[11] А за долазак његов дознаде сав град, и мноштво народа изађе му у сусрет желећи га видети, пошто чуше да је он речју преместио огроман камен на друго место и да боговима њиховим заповеда, и они га слушају.

Улазећи у велики град свети Григорије се не изненади што га је толики народ чекао, и иђаше усред њих као пустињом, и гледаше само на себе и на пут пред собом не обраћајући се никоме око њега. Такво држање светитељево показа се народу као ново чудо. Народ се са свих страна тискао к њему, као да га сав град већ сматра светитељем. А он, слободан од сујете, и не обраћаше пажњу на то. А када уђе у град не беше куће ни црквене ни приватне, где би се светитељ одморио. Његови сапутници се збунеше и узнемирише где да нађу себи кров. Но учитељ њихов, богомудри Григорије, успокојавајући их и уједно укоравајући их благо због малодушности говораше им: „Шта вам је, као да се налазите ван окриља Божијег, узнемирили сте се где ћете одморити тела своја! Зар је Бог мали дом за вас, мада у Њему ми и живимо, и крећемо се, и јесмо? Или вам је тесан небески кров, те ви поред њега иштете друго обиталиште? Нека у вас буде само једна брига, брига о оном једином дому који је сопственост

свакога, а који се зида врлинама и то у висину. О њему једино ваља да се бринете; да то обиталиште не остане несазидано и неуређено“... Док свети Григорије тако поучаваше своје сапутнике, један врло угледан и имућан грађанин, по имену Мусоније, видећи како многи имају исту жељу и бригу: да приме овог великог мужа у своје куће, предухитри их све и обрати се светом Григорију с молбом да удостоји његов дом и одседне код њега. Утом и други стадоше молити светитеља да одседне код њих, али он, испуњујући молбу првога, Мусонија, одседе у његовом дому. Када ступи у Неокесарију свети Григорије затече у граду само седамнаест хришћана, а сви се остали клањаху бездахним идолима и службаху демонима. Тада се свети Григорије стаде молити Богу у тајности срца свога: да погледа на саздање Своје и да толико мноштво заблуделих и гинућих људи просвети и обрати на пут спасења. Пребивајући у Мусонијевом дому, свети Григорије стаде учити незнабошце познању истинитога Бога. А и помоћ Божја му сарађиваше толико, да ниједан дан не пролажаше без придобијања душа људских за Цркву Христову. Мноштво људи са женама и децом стицаху се у дом Мусонијев к светоме Григорију да чују његово учење и да виде чудесна исцељења што биваху од њега: јер

он изгоњаше из људи зле духове, исцељиваше сваковрсне болести, и из дана у дан број верних се увећаваше и присаједињаваше Цркви. И за кратко време из средстава људи поверовавших у Господа свети Григорије подиже дивну цркву: јер они све што имаху даваху светитељу на грађење цркве, и отвараху своје ризнице и стављаху му их на расположење да узима колико треба за благољепије дома Госиодњег, за прехрану сирочади и за служење болесницима. Тако у Неокесарији реч Божија растијаше, света вера се шираше, идолопоклоничко многобожје се рушаше, храмове идолске пустош хараше, идоли се уништаваху, а име Јединог Свемоћног Бога и Господа нашега Исуса Христа се величаше и прослављаше усред Неокесарије, и силом Божјом збиваху се преко светог Григорија чудеса предивна и страшна.^[12] Но следеће чудесно виђење, по сведочанству светог Григорија Ниског, нарочито је припомогло утврђењу Цркве Христове у Неокесарији и умножењу тамошњег броја верних.

У граду се, по старом обичају, светковаше неки свенародни празник у част једног месног божанства; на тај празник стицаше се скоро сва област, пошто сеоски житељи празноваху заједно са градом. У време празника позориште је бивало препуно народа; сви су се отимали да

буду што ближе позоришној бини, желећи да боље виде и чују. Од тога се стварала силна галама и неред, услед чега су сви викали к празнованом божанству да им обезбеди место. „Зевсе, – викали су незнабошци, – дај нам место!“ Чувши ову неразумну молитву, свети Григорије посла једног свог службеника да им каже да ће им ускоро бити дат већи простор но што они ишту. Ове његове речи показаше се као тужна пресуда: одмах за овим свенародним празником у граду се појави и рашири убиствена куга, плач замени веселе песме, весеље се претвори у жалост и несрећу, трубе и рукопљескања уступише место непрекидним запевкама и нарицањима. Појавивши се у граду болест се рашири брже но што се могло очекивати: она опустошаваше домове као пожар, те се храмови напунише заражених кугом који су бежали тамо у нади на исцељење; око извора, студенаца и бунара тискаху се беспомоћни болесници, морени жеђу; али ни вода не беше у стању да угаси болесничку ватру. Многи су сами одлазили на гробља, пошто оно што преостаде живих не беше довољно да посахрањује мртве. И ова беда поражаваше људе неочекивано: она се спочетка као неки привид прикрадала к дому где се имала појавити зараза, па је затим већ следила

погибао. Из свега тога свима би јасно: да је пакосни демон испунио њихову молбу – преко болести пружио им је злосрећни простор. Стога се сви они обратише светом Григорију са молбом: да ширење смртоносне заразе заустави силом проповеданог њиме Бога, којег они сада признају за Јединог Истинитог, над свим владајућег, Бога. И чим би се претеча куге, онај привид, појавио пред неким домом, домаћима је остајало једно средство спасења: да у дом уђе свети Григорије и молитвом својом одагна болест. А када се глас о томе брзо пронесе по граду од оних који се на тај начин први спасоше од куге, онда сви оставише чему су дотле прибегавали ради избављења од куге: прорицалишта, очишћавања, борављења у идолским храмовима, и сваки се стараше да великог светитеља уведе у свој дом ради избављења своје породице од помора. А награда светитељу од оних које он избављаше од куге беше спасење душа њихових, пошто они на тај начин очигледно уверени у силу светитељеве вере, приступаху Господу Христу и примаху свето крштење. Када на такав начин би обелодањена заблуда идолопоклонства, сви се обратише ка Христу: једни, приведени к истини избављењем од болести, а други – прибегнувши к вери у Христа као предохрањивом леку од

куге.

После овога углед светога Григорија постаде у Неокесарији још већи, и сви га веома поштоваху са богобојажљивим трепетом. Житељи и града и целе околине, поражени апоетолским чудесима светитељевим, вероваху да све што он говори и ради, говори и ради Божанском силом. Стога и у спорним животним питањима он представљаше за њих највиши суд: сваки спор и сва тешка и замршена питања они решаваху према његовим саветима. На тај начин се, кроз благодатни утицај светог Григорија, зацари у граду правичност и мир, и никакво зло не нарушаваше међусобну слогу.

Два брата после смрти свога оца наследише велико имање, и мирно га поделише између себе. Но беше у њих једно велико језеро, око кога се они силно препираху, јер је и један и други желео да га има цело. За судију у том спору они изабраше чудотворца Григорија. Он дође к њима на језеро и уложи много напора да их измири, али у томе не успе: јер оба брата беху упорни, и ниједан не хоћаше да уступи другоме свој део језера. После многих распри и свађа они хтедоше да ступе у битку међу собом, јер и један и други имађаху много присталица, и светитељ их једва усаветова тога дана да се не побију. Настаде вече и сви се разиђоше по кућама,

одложивши битку за сутрадан. Светитељ пак остаде код језера сам, и проводећи сву ноћ у молитви, он нареди језеру Именом Господњим да сво пресакне, и да не остане ниједна капља воде нити блата, него да земља буде подесна за орање и сејање. И би тако: вода се изненада сакри неизвесно куда, и земља постаде сува. Изјутра пак дођоше оба брата са мноштвом наоружаних људи к језеру, да преко битке реше коме ће припасти. Међутим они не нађоше ни капи воде на оном месту где беше језеро: земља се показа тако сува и покривена биљем, као да тамо никада ни било није воде. Запањени таким чудом браћа се и против своје воље примирише међу собом, а сви људи прослављаху Бога. – Такав праведни суд сатвори чудотворац: јер где не могаше бити мира међу браћом већ предстојаше рат, тамо он уклони сам повод за рат исушивши језеро водно, да не пресуши љубав братска.

У томе крају протицаше река, звана Ликос.[13] У пролеће она излажаше из свога корита, широко се разливаше и поплављиваше оближња села, поља, градине и баште, уништавајући усеве и наносећи огромну штету људима. Људи који живљаху крај те реке, чувши за светог Григорија, Неокесаријског чудотворца, да има власт над водама (јер он нареди великом језеру

те оно пресуши), сабраше се сви, и млади и стари, па одоше к светитељу и припадоше к ногама његовим молећи га да се смилује на њих и укроти ток реке, јер и тада река беше необично набујала и поплавила многа насеља. Светитељ им рече: Сам је Бог поставио границе рекама, и оне не могу друкчије тећи већ само онако како им је Бог наредио. – А они га још усрдније мољаху. Видећи њихову муку, светитељ устаде и пође с њима ка тој реци. И дошавши на обале реке, између којих се налажаше само корито њено по коме река тецијаше када не плави, пободе тамо свој жезал говорећи: Реко, Христос ти мој наређује да не прелазиш своје границе и да не разливаш своје воде ван њих, него да течеш мирно коритом својим између обала. – Жезал пак, пободен светитељем, тог часа израсте у велики храст, а воде се сабраше у своје корито између обала, и од тога времена река се никада више није разливала преко обала, него када би надошла вода и приближила се дубу, одмах се враћала натраг и није поплављивала труд људски.

Једном свети чудотворац намисли да сазида цркву на дивном месту близу горе. Када поче полагати темељ нађе се да је место тесно, а беше немогуће проширити га због горе. Тада светитељ стаде на молитву, и помоливши се нареди гори

именом Исуса Христа да се покрене и помакне даље и начини места колико је потребно за проширење цркве. И тог часа се затресе гора, покрену се и начини места колико је било потребно за проширење цркве.

Таква беше вера овога угодника Божјег, да он и горе премешташе! И многи незнабошци, видећи ово чудо, обраћаху се ка Господу и примаху крштење од светитеља. И слава о њему шираше се на све стране због великих чудеса која биваху од њега силом Божјом које он беше пун.

Једном из суседног града, званог Комани,^[14] дође к светом Григорију изасланство са молбом да утврди у њих Цркву и да им постави достојног епископа. Светитељ им испуни молбу и проведе код њих неколико дана утврђујући их у вери и побожности. А када наступи време да се изабере епископ, светитељ им, на изненађење свих, препоручи као достојног тог високог звања – ћумурцију Александра, који беше потајни јуродивац Христа ради. И заиста, својим светим и богоугодним животом Александар као епископ постаде украс Цркве Христове.^[15]

Када се свети Григорије враћаше отуда, неки пакосни Јевреји пожелеше да га исмеју и да покажу како он нема у себи Духа Божија. И они урадише ово: на путу, којим је светитељ имао

проћи, они положише једног између себе нага, као да је умро, а сами стадоше плакати над њим. Кад свети чудотворац наиђе, они га почеше молити да се сажали на умрлога и покрије му тело хаљином. Светитељ скиде са себе горњу хаљину, даде им је, па продужи пут. А Јевреји се стадоше весело подсмевати и ругати светитељу, говорећи: Када би он имао у себи Духа Божија, знао би да лежи човек не мртав него жив. – И почеше звати свога друга да устане. Међутим Бог им одмазди за такво ругање, учинивши њиховог друга стварно мртвим. Они пак мислећи да им је друг заспао, дрмаху га да би га пробудили, и громко га викаху, али одговора не би, пошто он беше заспао вечним сном. И они, видећи га стварно мртва, стадоше истински кукати. Тако се смех њихов претвори у плач; и мртви укопаше свога мртваца.

Путујући по својој епархији свети Григорије проповедаше Еванђеље под отвореним небом скупу верника у једноме месту. и сви се дивљаху његовим богомудрим поукама. Утом један малишан стаде одједном громко викати, да светитељ говори не од себе већ неко други који стоји поред њега изговара речи. Но када, по завршетку проповеди, приведоше к светитељу малишана, светитељ рече присутнима да је

дечко поседнут злим духом, па одмах скиде са себе омофор, дуну на њега и метну га на дечака. Тада дечак стаде бити себе, викати, бацати се на земљу, праћати се, као што то бива са бесомучнима. Светитељ метну руку своју на њега, и напади престадоше: зли дух га остави, и он дошавши у пређашње стање већ више не говораше како види некога где поред светог Григорија говори.

Када за царовања незнабожног Декија[16] отпоче гоњење хришћана и изиђе царска наредба широм Римске царевине да хришћане свуда приморавају на поклоњење идолима, а оне који то не учине – мучити и убијати, тада свети Григорије даде својој пастви овакав савет: сваки који нема силе и дара Божија да претрпи љуте муке – нека се сакрије; да не би ко, смело предавши себе мучитељима, но угледавши страшне муке, уплашио се, и не могући их поднети отпао од Бога. „Боље је, говораше свети Григорије, сакрити се на кратко време и чекати од Бога позив и помоћ на мученички подвиг“.

Давши такав савет вернима, свети Григорије и сам узе са собом једнога од својих ђакона, оде у пустињу, и кријаше се тамо од незнабожаца. А када у град Неокесарију стигоше послани од цара мучитељи, они прво потражише светог

Григорија, као главу свих хришћана и пастира словесних оваца у тој области, да би га ставили на муке. Неко од незнабожаца дознавши за њега да се крије у једној гори, извести о томе војнике и доведе их до те горе. Војници са великом орношћу појурише на гору, као пси жељни лова, и као вуци када јуре за овцом. А свети Григорије, видећи да се војници приближују и да је немогуће побећи и сакрити се од њих, подиже руке своје к небу предајући себе заштити Божјој; притом и ђакону свом нареди да учини то исто. Обојица они стајаху са подигнутим рукама к небу и мољаху се; а војници по свој гори врло марљиво искаху светитеља, и не нађоше га: јер га не могаху видети чак ни онда када пролажаху поред њега, и то пролажаху неколико пута. И пошто га дуго времена искаху, они се вратише без успеха. И силазећи с горе они говораху ономе што их беше довео: Никога не нађосмо на овој гори; само видесмо два дрвета која стајаху у кратком размаку једно од другог. – А овај, осетивши да је посреди чудо, остави војнике и сам похита на гору. И нашавши светитеља с ђаконом где стоје на молитви, припаде к ногама светог Григорија изјављујући жељу да хоће да буде хришћанин. И би удостојен тога, те тако он од гонитеља постаде слуга Христов, и кријаше се са осталим

хришћанима.

Једном, вршећи своје уобичајене молитве к Богу, свети Григорије се веома узнемири, јер га спопаде ужас, и он дуго време стајаше непомичан ћутећи, као да посматра неки потресан приказ. Пошто прође доста времена, њему лице засија, и он пун радости поче громким гласом благодарити Бога и певати победничку песму, кличући: Благословен Господ који нас не даде зубима њиховим да нас растржу (Пс. 123, 6). – Ћакон га упита: Какав је, оче, узрок такве промене код тебе, те си час узнемирен час радостан? – Светитељ одговори: Видех, чедо, диван приказ: мали јуноша бораше се с великим ђаволом, и савладавши га обори га на земљу и победи. – Но ђакон не могаде разумети ове речи. Тада му светитељ поново рече: Сада неки хришћански јуноша, по имену Троадије,^[17] би изведен на суд пред мучитеља, и после многих тешких мука за Христа би убијен, и победоносно узлази на небо. Ја спочетка бејех узнемирен, јер сам се бојао да га муке не савладају и он се одрекне Христа. Но сада, видећи где он сконча подвиг мучеништва и узлази на небо, ја се радујем.

Слушајући то, ђакон се дивљаше томе што светитељ види изблиза оно што се на великој даљини збива. Затим он стаде молити свог

богоносног учитеља да му дозволи ићи и својим очима погледати и дознати то што се десило и да му не забрани провести извесно време на месту где се одиграо тај чудесни догађај. А када га свети Григорије упозори на то да је опасно ићи међу убице, ђакон одговори са вером да је он и поред тога смело готов да иде уздајући се у помоћ његових молитава. „Повери ме Богу, – говораше он светитељу, – и никакав ме страх од непријатеља додирнути неће“.

И када свети Григорије својом молитвом низведе ђакону помоћ Божију као неког сапутника, ђакон са сигурношћу обави путовање не скривајући се ни од кога од оних које је сретао. Стигавши предвече у град, он онако уморан реши да се окупа у купатилу. Но у том купатилу обитаваше неки демон, чија пагубна сила дејствоваше на оне који би се у току ноћне таме приближили тамо, и умртвљаваше многе. Због тога после заласка сунца нису одлазили у то купатило. Дошавши до купатила ђакон моли чувара да му отвори и да му дозволи да се окупа. Но чувар га увераваше да нико од оних који су се усудили купати се у то време није излазио неповређен. Напротив, демон је свима таквима нашкодио; а многи су запали и у неизлечиве болести. Међутим ђакон још упорније настојаваше на својој жељи, те му

чувар напоследку даде кључ, али се сам уклони подалеко од купатила. Када се ђакон скину и уђе у купатило, демон употреби против њега разна застрашивања и привиђања, износећи му пред очи разне привиде у виду огња и дима, звериња и људи. Но ђакон, заштићујући себе крсним знаком и призивајући име Христа, прође прво одећење купатила без икакве повреде. А када уђе у унутрашњи део купатила, њега окружише још ужаснија привиђења. Међутим он истим оружјем разagna и та стварна и привидна страшила. Најзад, када он већ излажаше из купатила, демон покуша да га задржи силом закључавши врата. Но помоћу крсног знака врата бише отворена. Тада демон завапи к ђакону људским гласом, да не сматра својом ону силу која га избави од погибије, јер њега сачува неповређеним глас онога који га повери заштити Божјој.

Спасивши се на тај начин, ђакон запањи службенике овог купатила, па им исприча све што му се у купатилу догоди. А од њих сазнаде за сјајне подвиге мученика, који су се збили у граду управо онако како о томе унапред исприча свети Чудотворац. И врати се ђакон к своме наставнику, оставивши за људе и свога и потоњих времена опште заштитно средство, које се састоји у томе да сваки преко свештеника

повери себе Богу.

Када престаде гоњење, свети Григорије се врати на свој престо, и сабравши своју паству он стаде воспостављати нарушени поредак. Он пре свега заведе празновање спомена светих мученика, пострадалих за време бившег гоњења. И слава Христова шираше се а демонско многобоштво пропадаше ревновањем светог Григорија, који не престајаше трудити се у проповедању Еванђеља Христова све до саме кончине своје, учењем и чудотворењем приводећи к Богу житеље Неокесарије и њене околине, и приведе их к истинитој вери, и од жртава идолских очисти а бескрвном жртвом освети. Најзад, достигавши дубоку старост, он се приближи к блаженој кончини. Пред сам пак одлазак из овог живота он упита присутне: Колико још незнабожаца има у Неокесарији? – Одговорише му: Има само седамнаест незнабожаца, иначе сав град верује у Христа. – Светитељ рече: Хвала Богу! јер кад ја дођох у Неокесарију за епископа, толико хришћана затекох: свега седамнаест, иначе сав град беше демонски; сада пак, када одлазим к Богу, остаје онолико незнабожаца колико ја у почетку затекох хришћана, а сав град је Христов.

Рекавши то, он предаде душу своју у руке Богу.[18] Тако свети Григорије Чудотворац

Неокесаријски богоугодно поживе и побожно сконча. Његовим светим молитвама нека Господ и нама подари добру кончину. Амин.

НАПОМЕНЕ:

[1] Неокесарија – данашњи Никсар, знаменита по лепоти престоница Понта Полемонијака, на северу Мале Азије, на реци Ликуси. У њој одржан важан црквени сабор 315. године.

[2] Под јелинском мудрошћу овде се разуме незнабожачка наука, незнабожачко образовање. Отац светог Григорија, као незнабожац, васпитавао сина у незнабоштву. Отац га је спремао за адвоката, и зато је Григорије (у свету: Теодор) добро изучио законе и језик закона – латински, и био решио да путује у Рим, да би се тамо боље упознао са римским правом. Међутим промисао Божји другачије уреди његов живот: он је заједно са братом био дужан да своју сестру отпрати у Кесарију; одатле он отпутова у Берит ради изучавања правних наука, а одатле отиде у ондашње славно и чувено средиште науке и образованости – Александрију.

[3] Александрија – знаменита престоница Египта; у то време слављена због процвата свеколике образованости онога доба, нарочито због працвата философије и медицине. Упоредо са

незнабожачком образованошћу цветала је и богословска образованост хришћанска. Чувена Александријска школа, у којој су радили најзнаменитији учењаци онога доба, привлачила је у своје учионице >масу слушалаца не само из хришћана већ и из незнабожаца.

[4]Ориген – најзнаменитији хришћански учитељ Александријске Цркве (+ 254. године).

[5]Амасија – силно утврђен важни град, у северном делу Мале Азије, на обали Црнога Мора.

[6]По сведочанству истог светог Григорија Ниског, свети Григорије Чудотворац прими највишу црквено-јерархијску власт пошто се на њему извршише ове прописане свештенорадње.

[7]Служба светом Григорију Чудотворцу, Канон, песма 5, тропар 2.

[8]Неправилно учили о Светој Тројици. Савелије учио: Бог је једно Лице: као Отац Он је на небу, као Син – на земљи, као Дух Свети – у тварима. То су само познати облици у којима се Бог јавља људима: у Старом Завету, као Законодавац, Бог се јавља у својству Оца; у Новом Завету, као Спаситељ, јавља се у својству Сина, и продужује јављати се у својству освећујућег Духа. – Павле Самосатски, епископ Антиохијски, учио: Син и Свети Дух налазе се у Богу Оцу као што се разум и дух налазе у човеку. Христос је прост човек,

испуњен Светога Духа и мудрости Божанске. – Са тих разлога Павле забранио да се у цркви Антиохијској певају стихире у којима се Христос велича као Бог, и да се крштава у име Његово. [9]δουλον: слугинско, потчињено, подвлашћено. [10]Свети Григорије Ниски, испричавши о чудесном пореклу овог Символа вере, додаје: ..Ако ко хоће да се увери у то, нека се обрати цркви у којој је свети Григорије проповедао и у којој се и сада чува оригинал, написан руком блаженога“. Блажена Макрина, баба свете браће: Василија Великог и Григорија Ниског, која је лично слушала самог Чудотворца, донела је његов Символ у Кападокију и по њему учила унукe. Руфин га је унео у свој превод Црквене историје Јевсевија Кесаријског. Пети Васељенски сабор га је одобрио, 553. године. – Уопште, Символ вере светог Григорија Чудотворца представља један од најдрагоценијих бисера древнога Предања: кратко, но божански мудро и језгровито излаже најглавнији догмат хришћанске вере, догмат о Светој Тројици.

[11], „После овог чуда, – вели свети Григорије Ниски, – овај човек одмах поверова речи Григоријевој, остави род, кућу, жену, децу, пријатеље, жречевство, имање; уместо свих припадајућих му блага он изабра дружбу са

овим великим мужем, учешће у његовим трудовима и у божанственој философији и учењу“.

[12]Мноштво чудеса, чињених светим Григоријем Неокесаријским, убрзо му донесе назив Чудотворца и другог Мојсија, као што о томе сведочи свети Григорије Ниски у својој Речи о животу светог Григорија Чудотворца.

[13]Ликос – на грчком значи вук – река у Понту на северу Мале Азије; извире у Јерменским горама; назив добила због своје брзине, неукротивости и штеточинства.

[14]Комана (или Комани) Понтијска, на северу Мале Азије, на реци Ирис; у старини знаменит богат град, данас рушевине – Гјуменек.

[15]Спомен његов празнује се 12. августа.

[16]Декије – цар Римски, опаки гонитељ хришћана, царовао од 249- 251. године.

[17]Спомен светог мученика Троадија празнује се 2. марта.

[18]Свети Григорије упокојио се око 270. године. Године пак 264. он је заједно са својим братом Атинодором, епископом Понта, учествовао на сабору Антиохијском, против Павла Самосатског. – Мошти светог Григорија Чудотворца првобитно су се налазиле у Неокесаријском храму који је он подигао. Године 1587. глава светитељева је пренета у Улисипону (Лисабан).

